

HORTOBÁGY.

DEBRECZENI HETILAP
KÖZHASZNU ÉS MULATTATO TARTALOMMAL.

2. szám.

Első évfolyam, 1862.

Máj. 9.

Előterjesztés

a debreczeni reformált vallású gyülekezet népnevelési állapotáról.

Irta Révész Imre.

(Vége.)

Tekintve már a vidékünkön levő kisebb gyülekezetek népnevelési ügyét: Bagoшон 12, Esztárban 13, M. Pércsen 14, Sárádon 12, Tépén 14, Vértesen 16, Sámsonban 17 lélekre esik egy iskolás gyermek.

Tekintve némely nagyobb gyülekezeteket: H. Bözörményben 12, Békésen 13, Szentesen 15, Szoboszlón 15, H. M. Vásárhelyen 17 lélekre esik egy iskolás gyermek. És így, ha csupán a statisztikai számot tekintjük: Debreczennel egyenlő lábón van, a népnevelés ügyére nézve Vértes, Sámson, H. M. Vásárhely, a többi jobb lábón áll. Azonban itt, valamint más pontokon, azt is figyelembe kell vennünk, hogy a debreczeni ref. népnek, életviszonyainál, felekezeti és nemzeti rendeltetésénél fogva, mindenesetre nagyobb műveltséggel s így terjedtebb és erősebb népneveléssel kell birnia, mint egy kis falu igénytelen lakosságának.

Tekintve már az egész osztrák birodalomra: a legujabb statisztikai számítások szerint, száz iskolaköteles gyermek közül iskolába jár:

Felekezetek szerint, az evangélikusoknál 76, a reformátusoknál 72, a római-katolikusoknál 60, a zsidóknál 42, a g. katolikusoknál 37, a n. e. görögöknél 29;

Népiségek vagy nyelvek szerint, a németeknél 83, a magyaroknál 64, a tótok és horvátoknál 46, a zsidóknál 42, a románoknál 35, a szerbeknél 33.

És így nálunk Debreczenben, a népnevelés nem áll oly jó lábón, mint általában a birodalombeli protestánsoknál, hanem ép oly lábón, mint a r. katolikusoknál; mert száz iskolaköteles gyermek közül, nálunk is csak 60 jár iskolába. Ellenben, ha gyülekezetünk említett nagy népessége igaz volna, akkor úgy állana nálunk a népnevelés, mint az óhitűek és szerbeknél, az az legrosszabbul az egész birodalomban.

Tekintve már a külföldre: száz iskolaköteles gyermek közül nem jár iskolába, Poroszországban 7, Bajorországban 20, Austriában 23, Franciaországban 44. És így mi, ezek közül csak a legnagyobb részben r. cath. francziáknál állunk jobb lábón, mert száz közül nálunk is 40 gyermek nem jár fel.

Gyülekezetünkben van jelenleg: a főiskolában 8, a külvároson 1, tehát összesen 9 elemi fi-, ezeken kívül 10 leányiskola, tehát mindössze 19 elemi iskola.

Ha felvesszük azon esetet, hogy mind a 3146 iskolaköteles gyermek iskolába járna, és ha minden iskolára 100 gyermeket számítunk is, mert többet számítani egy tanítóra, az alapos oktatás és nevelés elveinél fogva nem lehet: akkor nekünk még 12 egészen új iskolát kellene felállítanunk; a mint hogy a jelenleg fennálló iskolák, ha mind-egyikre — hibás tulzással — 150 gyermeket számítunk is, 2050 gyermeknél többet befogadni nem képesek, és így a 4 éves iskolázás mellett is, s még ezen tulzási esetben is, 1096 oly iskolaköteles gyermekünk lenne, kiknek iskolai helyiséget és tanítót adni jelenleg nem volnánk képesek. Ha a 12 új elemi iskola felállítatnék: akkor összesen 31 elemi iskolánk lenne, s ekkor lennénk e tekintetben méltó helyzetben, me

nehány lélekre fogna esni egy elemi iskola; míg most 1655 lélekre esik egy, holott a magyar koronához tartozó országokban, a reformátusoknál 809, az evangélikusoknál 838, a r. katolikusoknál 1210, a g. katolikusoknál 1441, a n. e. görögöknél 2680, a zsidóknál 2291 lélekre esik egy elemi iskola. Jelenleg tehát csak a zsidóknál s ó hitüeknél állunk jobb lábón s még ha a 12 új iskolát felállítanók is, csak kevéssel lenne kedvezőbb helyzetünk a hazai r. katolikusokénál. Ha pedig gyülekezetünk állítólagos nagy népessége igaz volna, p. o. ha csak 55000 volna is nálunk a ref. lelkek száma: akkor iskolák dolgában az egész magyar hazában mi állanánk legrosszabb lábón, mert még az oláhoknál is több iskola esnék ezer lélekre.

Érdekes lesz még némi tájékozás és buzdulás végett, megtekinteni a külföld egypár tekintélyes reform. gyülekezetének népnevelési jelen állapotát.

Páris városában, hol a mindenféle protestánsok összes számát, nem lehet többre tenni a mi gyülekezetünk népességénél, van jelenleg: az egész prot. felekezetnek elemi fiiskolája 29; ebből ref. 12, más felekezetü prot. 17. Elemi leány iskola van összesen 29, ebből ref. 15, más felekezetü prot. 14; tehát összesen a protestánsoknak 58 elemi iskolájok. Vasárnapi prot. iskola van 30; ebből ref. 12, más felek. prot. 18. Szegény gyermekek számára nevelőház van 9. — Az 58 elemi iskolából a város csak hatot tart fenn, a többit magok a prot. felekezetek. Nevezetesen maga a ref. gyülekezet, az ő saját iskoláira, részint az egyházi közpénztárból, részint önkénytes adomány folytán évenként 72,188 frankot fordít, ezenkívül a város évenként 10,000 frankot ad; a párisi ref. gyülekezet iskoláinak fentartására tehát évenként 82,188 frank fordítatik, a mi a mi pénzünk szerint, körülbelül ugyan annyi váltó forintot térszen.

Zürich városa Helvétiában, 46 népiskolai osztályt, ugyanannyi tanítóval s 1715 tanítvánnyal tart fenn. Lakosainak száma pedig, kik igen kevés r. katolikusokat kivéve, mind reformátusok, 15,448 lélek, tehát alig felényi, mint a mi gyülekezetünk népessége. Csak magoknak a községi tanintézeteknek fenntartási biztos alapja

615,532 frank, ezeken kívül vannak a városnak a felsőbb és az egész cantonra szóló igen számos tanintézetekre fordított költségei. Az egész canton, melynek népessége összesen 243,928 ref. s 6690 r. kath. lélek, a községi népiskolák mellett fenntartja a gymnasiumokat, tanítóképző intézetet, állatorvosi s gazdasági iskolát, s az európai hírvirágzó zürichi egyetemet, felsőbb leány iskolákat; a fiú iskolákkal párhuzamosan már a gyermekeknél és serdülteknél, külön oktatók által vezetett fegyverforgatási gyakorlatokat s más eféléket. Ezen cantonban, melynek népessége egy harmadrésznyi, mint a tiszántuli egyházkerületé, s mely természetadta világi jólléttel nem igen dicsekedhetik, fordítatik évenként a népiskolákra mintegy 312,467, a felsőbb tanintézetekre 191,458, összesen pedig 520,898 frank; mely utolsó összegbe már más mellékes, de szinte nevelésügyi költségek is befoglaltatvák. Általában ezen cantonban rendes dolog az, hogy az állam évenkénti összes kiadásának egy ötödrésze, minden évben nevelési célra fordítatik.

Jámbor olvasó! ki valaha e lapokra szemeidet veted, hidd el, hogy én, valamint minden irodalmi működéseimben biztos forrásokra, valódi alapokra szeretek és szoktam támaszkodni, úgy ezen előterjesztésemben fektetett adatokat is, a lehető legbiztosabb forrásokból merítettem. Azonban feltétlenül hinni sem ezt, sem mást nem tartozol: jelölök tehát meg a magam igazolására s a te kényelmedre némi forrásokat.

A Debreczenre, a tiszántuli ref. egyházkerületre s a hozzánk legközelebb eső hazai dolgokra vonatkozó adatok forrásait, magában a szövegben akint kijelöltem, hogy nagy fáradság nélkül utánkeresheted, s egyszersmind látni fogod, hogy az alapadatokból én munkáltam ki, a számtan igen biztos és kérlelhetlen, tehát nem hizelgő törvényei szerint a combinatiokat.

Némely általános hazai viszonyokra nézve keresd föl, a már említetteken kívül, a „Budapesti Hirlap“ azon számait, melyekben a népnevelés ügye, statistice több oldalról előállítva van.

A külföldi igen érdekes adatokra nézve, szerezd meg és üsd fel ha tetszik, a következőket:

Die Gegenwart. Leipzig. Brokhaus. 1850. stb. 1—12 k. — Finsler. Kirchliche Statistik der ref. Schweiz. Zürich. 1854. — Grunholzer, Manh. Das Erziehungswesen der Schweiz. Zürich. 1854. — Roussel Napoleon. Les nations catholiques et les nations protestanses. Paris 1854. 1—2 k. — Willm. Essai sur l'education du peuple. Paris. 1847. — Allgemeine Kirchenzeitung. Darmstadt. 1861.

Mindezeket, s még mellékforrásokul, felvilágosítókul s megerősítőkul, ha szükség volt, igen számos egyebeket fel kellett használni, e csekély előterjesztéshez; mert ne hidd azt, hogy valami egyetemes műveltségi statistika léteznék. Ilyen még nincs.

Azon se csudálkozzál, hogy köteteket és lapokat stb. itt most, oly hiven és részletesen ki nem jeleltem, mint másutt szoktam. Szándékkal tettem ezt. Azt akartam nevezetesen, hogy inquirálj te is, mint én inquiráltam, és pedig széles mezőn, s meglásd, hogy ezen inquisitióban, melyet ellenem, vagy az ügy felett indítasz és végrehajtasz, kenyered porba nem esik, mert sokat fogsz okulni, mint én okultam. — Egyébiránt légy jó egészségben.

V é r n a s z .

Történeti beszély Debreczen multjából
Ábrai Károlytól.
(Folytatás.)

II.

Azonközben Szejdi pasah Szoboszló alá érkezett, a holott is emberei széljel menvén, a pusztán hagyott helyeket, falukat, városokat dulták, gyujtogatták s „a föld népétől elmaradt jószágon osztakoztanak.“

Az előrelátó tanácsbeliek, hogy nagyobb veszedelemnek eleje vétessék: jónak látták főbiró uramat néhány öreg emberekkel, ő nagyságához követségbe küldeni, azon esedezéssel, hogy méltóztatnék vitézlő hadai közzül néhány zászló alját Debreczenbe küldeni, a végett, hogy a várost a kóbor csapatok garázdálkodásai ellen megóttalmazzák.

A pasah kegyelmesen fogadá a követséget, elmondott okaikat helyeseknek találta, s küldött a város oltalmára csauszokat, azon kívül pedig minden kapura egy-egy zászló alja törököt, kik felvigyáznának, hogy a városnak árokból és tövisekből való kerítésén semmi ré ne törettessék.

Erre debreczeni polgár uraimék megnyugodtak,

és abban a hiedelemben voltak, hogy minden nagyobb bajtól megmenekedtek.

Csak hamar azonban az egész tábor felkerekedvén, aprilis 30-dik napján Debreczen alá érkezik; honnan is sokan közzülök, menten mennek seregenkint dulásra, prédálásra, egészen a Tisza vizéig égetvén, és a keresztyénségnek feles marháját elhajtván.

Az őrzésre kirendelt törökök egy része a városban szállásoltatott el, s a polgárság rajta volt, hogy a kelletlen vendégek, fogyatkozást semmiben ne szenvedjenek.

Főbiró uram házához is jutott vagy két török tiszt ur; kiket a derék férfiu mindennel egy ellátott, hogy bizonyára elfelejthették a pálmaszilvát, meg a pilaut.

A vitéz urak nem voltak nagyon válogatósok. Szidták ugyan a házi gazdát, holmi tisztátalan állatok husából készített eledeleiert; hanem azért sok kínáltság nélkül is szépen elköltötték a töltött káposztát, és fokhagymás kolbászt, sőt egyik törvényszegést a másikkal tetézve, nem átalottak a próféta által erősen tilalmazott italhoz is hozzálátni.

Ez még eddig mind csak türhető volt. A főbiró uram eleségtára, egy zászló alja törököt is jó ideig eltarthatott, fájin érmellékije pedig két annyit is csuffá tehetett volna; hanem az már nem igen volt türhető, hogy nem csak a bekvártélyozottak, de a jól ellátás hírére mindinkább begyülekezett tüzes vérü idegen vitézek is, szemeiket a kancsóról, az asszonyszemélyekre kezdék emelgetni.

A főbiróné asszonyom egy ideig csupa hálalkodásnak gondolta a tiszt urak csintalankodásait; de minekutánma átlátta, hogy csakugyan több kéttónél, felmondott a barátsággal, leányával együtt szobájába zárkozott és feljök sem nézett többé; a főbiró uram pedig, szerfeletti nagy bölcsessége mellett sem tudott egyebet tenni, mint, mindezekre csak a fejét rázta, és azt mondogatta a maga népének: „meglássátok, még ebből nem szeretem dolgok is lehetnek.“

A vendég urak eleinte boszankodtak, hogy a derék asszony és csillagszemü leánya „a hárembe“ visszavonultak; különösen a vezér berberbasija, egy ritka szakálu, vigyorgós uri ember, gyakran kérdezősködött a „harmatcseppektől ragyogó rózsavirág“ felől; de a vége mégis az lett a dolognak, hogy tiszt uraimék lassankint vigasztalódást találtak a jankai termésben, a berberbasi pedig látván, hogy a lefutott csillagokat sem vigyorgása, sem kérdezősködésével vissza nem varázsolja, megszűnt a ház körül ólálkodni.

Az az hogy lett biz annak még más vége is, nagyon szomorú vége, mint azt nyájias olyasóm, e krónika folytatásában, könnyes szemekkel megolvashatja.

(Folytatása köv.)

Életbiztosítás.

Czikkorozat Oláh Károlytól.

II.

Az ész világa és a szív melege, együtt azon jótékony erő, mely az emberi életet fenntartja, edzi, támogatja, azon nemes cél felé haladtában, melyet az istenség az ember számára kitűzött, melynek neve: boldogság; az ész és szív ama két vezércsillag, mely az embernek kalauzul szolgál, hogy el ne tévedjen, hogy el ne merüljön hajója ama háborgó tengeren, mit életnek nevezünk! A hol csak a hidegen számító ész uralma létezik, ott az élet olyan, mint a téli napsugár, melynek erejét a fagyaló hideg megosztja; a hol pedig a szív hatalma határtalan, a könnyelműségig, az állati ösztön féktelen szenvedélyességeig lealacsonyító kéjek közepette: oh ott sem terem meg azon százszor szép virág, mit boldogságnak nevezünk! Öntudatos boldogságot csak úgy szerezhetünk, ha az ész és szív minden ereje, egy ugyanazon irányban indul a cél felé.

Hiába számítja ki a családapa azon tőkét, melyre fel kell nőni a kitűzött időben vagyonának, hiába gondolja ki ama módszereket, melyekkel szorgalmát, erejét megkettőzni reméli, ha szívének ellenállhatlan ösztöne nem ragadja amaz irány felé, mely legrövidebb és legbiztosabb arra nézve, hogy családjának jövőjét megalapíthassa, ha a szeretetben és társaságban rejlő erőkön tulbecsüli hidegen átgondolt terveit és saját erejét; míg a terv végkivitele bekövetkeznék, a mulandóság, a halál tüzheti fel fekete lobogóját a családfő felett; és a remélt boldogság fény sugarainak csak árnyéka marad a család szemei előtt. Igen! Az észnek át kell látni, a szívnek át kell érezni, hogy mielőbb, halogatás nélkül szükség biztosítani magunknak és szeretteinknek a lehető legnagyobb jólétet!

És midőn magunk és kedveseink jólétéről, boldogságáról előre gondoskodunk, ne csak azon előállható nyomor lebegjen szemünk előtt, mely a senkire nem váró idővel elérkezhetik, hanem gondolnunk kell arra is, hogy, ha ama nyomor elhárítatik, mily kedvező helyzet állott volna elő, mind az egyeseket, mind a házat, és tán az emberiséget érdeklőleg is. Mert például az ember, ha idősödik, ha elemi csapások érik, vagy betegség tartóztatja el munkájától, hányszor jöhet oly kellemetlen helyzetbe, hogy vagyontalanság miatt nem segíthetvén magán, a baj, mely pedig eleinte elhárítható lett volna, folyvást nevededik, a megroggált egészség, ha jókor orvosi ápolást nem nyerhet, végkép megromolhatik, és a család, mely kis vagyonnal a bajból menekülhetett volna, véginségnek lehet kitéve. És ha van is példa arra, hogy a kitünő tehet-

ségekkel bíró ifjakkból, szegénységök mellett, jeles tudósok és hasznos polgárai válnak a hazának, de mennyivel gyakoribb az eset, hogy a legjelesebb tehetségű gyermekek, vagyontalanság esetében kellő nevelést és tanítást nem nyerhetnek, és azon hivatásnak, mire a természet rendelte, meg nem felelhetvén, a mindennapi, közönséges életmódnak rabigájába szorúlnak; s így azon szép tehetség, tudomány, melyet kellő nevelés mellett nyerendének, elvész a hazára és az emberiségre nézve!

E szerint tehát családi, hazafiúi és emberi kötelességek teljesítésében fáradoz az, ki kedveseinek jólétéről gondoskodni akarva, az életbiztosítás kínálkozó alkalmát megragadja.

Az életbiztosítás haszna, jótékonyasága, főképen abban rejlik, hogy az apránként tett befizetések, míg a biztosító meg nem erőtetik, a biztosított egyén részére, a legtöbb esetben, nem kamatot hoznak, hanem tőképénz t teremtenek, mi által oly helyzetbe juthat, hogy egész életében nem kell a szegénység nyomoraival küzdenie; de meg azon nyugalom, mit öntudatunk ad, hogy biztosítva tudjuk szeretteink anyagi helyzetét, a boldogságnak azon nemében résztletet, mely a nemes szíveknek legfőbb vágyaival találkozik.

Sem a láda fenekére lerakott forintok, sem takarékpénztárba betett összegek, sem üzletbe fektetett tőkék nem eredményezhetik azon kedvező helyzetet, a mit a biztosítás által könnyen elérhetni, hogy tudniillik a kamat, az annak megfelelő summánál is nagyobb tőkét teremtsen. A lerakott pénz könnyen elveszhet, az üzletet csapás érheti, és egy emberélet kívántatik arra, hogy a takarékpénztárba apránként berakosgatott pénz oly summára nője ki magát, mely jelentékenynek mondható. Míg ellenkezőleg, a például halálesetre kötött biztosítási szerződés folytán, ha csak egy évi díj fizettetett be a biztosító által, mind a mellett, hogy az évi díj a rendes kamatnál kevesebb, — a halál bekövetkeztével az egész biztosított összeg kifizettetik a biztosított részére. Így, ha valaki a biztosító társulattal oly szerződést köt 25 éves korában, hogy 60 éves korának elérésekor neki, vagy ha előbb halna el, örökösének 1000 frt. fiztessék ki: évenként fizet 60 éves koráig 25 forintot és 52 krt.; és ha 60-dik évét eléri, akkor maga kapja az 1000 forintot, ha pedig előbb halna meg, halálakor megkapja azt örököse. — Ily kedvezmények mellett valóban véteknak tartathatik, ha valaki elszalasztja az életbiztosítás jótékonyaságával élés alkalmát.

Azonban szükség, hogy ha csakugyan nyugodtak akarunk lenni arról, hogy az általunk fizetett fillérek által kellő eredmény álljon elő, a befektetett pénz oly kezelés alá adassék, melyben biztosítékot találunk.

És vajon lehetne-e választás hazai biztosító társulatunk és az idegenek közt? Előbbi cikkünkben ki-

jelöltük, hogy az első magyar biztosító társulat birhatja legnagyobb bizalmunkat, részint, mert a miénk, s működését folyvást figyelemmel kísérhetjük; részint mert 5 millio, sőt az utóbbi bímutatás szerint majd 6 millio forintnyi alappal bir. De ezenkívül oly kedvezményekben részeltet, melyeket idegen társulatoknál föl nem találunk. Ugyanis, a ki az első magyar általános biztosító társulatnál élethossziglan, az az: halál-ig, vagy 7 évnél hosszabb időre van biztosítva: az az egész biztosító társulat összes nyereségében is részesül évenként aránylagosan; és vagy az évenként fizetni kellő díjak törlesztésére fordíthatja a nyeresémet, vagy az a biztosított tőkéhez csatoltatván, a biztosított tőke növekedik általa. Ugy, hogy jöhet elő azon eset is, miképen a díjt fizető, évek mulva, nemcsak díjat nem fizetend, sőt még évi osztalékot is kap; a mi hosszú élet és a társaságra nézve igen kedvező idők folytán állhatna elő.

És azon kedvezmény, hogy az első magyar általános biztosító társulat összes nyereségéből részeltetni a biztosítottat, figyelmet érdemel, ha meggondoljuk, hogy az idegen társulatok ezt nem teszik, hanem meghatározzák, hogy például, ha a pénzkezelés folytán nyert kamatok összesen 10,000 frtot tesznek, ebből száztól négy forint, összesen 400 forint nyereségben részesülnek a biztosítottak, és csak ezen 400 frtot osztják el köztök; míg az első magyar biztosító társulat a 10,000 forint felét, mint okos gazda, tartaléktőkeképen félretétén, a másik 5000 forintban részelteti a biztosítottakat.

Midőn tehát még az is kétségtelen, hogy az első magyar általános biztosító társulat díjai, melyek a biztosításokért fizetendők, majd minden idegen társulat díjainál olcsóbbak, de egyénél sem drágábbak; szükségtelen hosszasan ajánlgatni, hogy biztosítsunk, és pedig a magyar társulatnál!

Kereskedelmi és iparügy.

Tudva van az érdekeltek előtt, hogy a bécsi cs. k. kereskedelmi miniszterium felhívására, a pesti keresk. és iparkamara, közelebb egy javaslatot készített a magyarországi k. és i. kamarák szervezése tárgyában. E javaslat ellen, mely a P. Ll. f. évi apr. 25 és 26-diki számaiban nyilvánosságra hozatott, a debreczeni k. és i. kamara, f. évi apr. 30-kán tartott ülésében, tiltakozni hitte kötelességének, s tiltakozását hozzánk is beküldvén, mi ismét kötelességünknek tartjuk, azt, mint a melynek nézeteit teljesen osztjuk és magunkévá tesszük, olvasóinkkal a következő kiadvonatban megismertetni:

„Még 1861^{dik} év elején felszólítottak a kamarák a magyar királyi helytartótanács által, nyilatkozni az iránt: szükséges-e további fenállásuk, s mi módon lennének az ország alkotmányos szervezetébe beilleszthetők?

Ezen felhívás folytán, a többi között kamaránk is mult évi május 3^{kán} fölterjesztette a nagy méltóságú m. kir. helytartótanácsához, ide vonatkozó, okadatolt javaslatát.

A felterjesztett javaslatokra válaszul megküldetett a kamaráknak a fentiszteelt H. t. intézvénye, melyben tudokra adatott, miszerint ő felsége a kamarák további fennállását, oly világos kijelentéssel méltóztatott elhatározni, hogy az azok ujra szervezése iránti tüzetes intézkedés, annak idejében a magyar törvényhozás feladata leend.

Alig hogy a fentemlitett kormányrendelet 1861. december 24^{kén} leküldetett, már folyó évi január 17^{kén} közvetlen a bécsi cs. kir. kereskedelmi miniszteriumtól is leérkezett egy kibocsátvány, melyben a kamarák felszólíttatnak, hogy ujból szerveztetésük iránt terjesztenének föl részletes javaslatot, megígértetvén egyszersmind, hogy az ily módon beérkező adatok alapján kidolgozandó törvényjavaslat végleges megállapítására, annak idejében, a birodalom minden kamarájának képviselői, bizalmi tanácskozományba fognak egybegyűjtetni.

Ezen felhívás folytán a debreczeni kamara ugy járt el, mint Magyarország alkotmányát s törvényeit tisztelő polgárokból alakult testületnek eljárnia kellett. Felkérte nevezetesen a m. kir. helytartótanácsot, kegyeskednék tudatni a cs. kir. keresk. miniszteriummal, hogy miután a magyar kir. udv. rendelettel, a magyarországi kamarák ujból szervezése iránti intézkedés, a magyar törvényhozáshoz utasított, ezen kamara pedig a magyar országgyűlés használatára szánt javaslatát, mult évi május 3^{kán} illetékes helyre már felterjesztette, jelenleg a cs. kir. keresk. miniszteriumhoz, újabb javaslatot küldeni fölöslegesnek tartja.

Ellenben a fővárosi kamara, a kívánt javaslatot részletesen kidolgozta, s nem törődve a magyar alkotmánygyűlés, sőt mellőzve a m. kir. helytartótanács útján közétett m. kir. udv. rendeletet is, jónak látta a magyarországi kereskedelmi és iparkamarák szervezésére azon alapot fogadni, mely a kereskedelmi miniszterium említett tervezetével kilátásba helyeztetett.

Ezen javaslat anyagi részével nem kívánunk foglalkozni, mert nem lehet tagadni, hogy az, mint egy fővárosi kereskedőkből és iparosokból alakított testület munkálatától méltán meg is várható, kereskedelem és ipar érdekében, sok üdvös gyakorlati eszmét tartalmaz.

De a mi az alaki kivitellet illeti: az ellen Magyarország minden polgára nemcsak alkotmányos szempontból, hanem anyagi érdekeink tekintetéből is jogosan tiltakozhatik.

Csak árnyék volna Magyarország önkormányzata úgy, a hogy azt a pesti kamara képzeli; mert ha a kamarák újból szervezése, javaslata alapján fogantatnánk, a birodalmi kereskedelmi miniszteriumhoz lennének az évi jelentések intézendők, s ott lennének minden a kereskedelem és ipar érdekében üdvös törvényhozási teendők javaslatba hozandók; pedig maga a febr. 26^{diki} nyiltparancs sem tett azon tárgyakat illetőleg változtatást, melyek az oct. 20^{diki} Diploma értelmében birodalmi közös elintézést igényelnének, ebben pedig nyilván csak a birodalmat közösen érdeklő kereskedelmi ügyek említettnek; már pedig ha még az october 20^{diki} diploma tervezőinek is bé kell vallaniok, miszerint vannak, s kell is lenni oly kereskedelmi ügyeknek is, melyek még a diploma szellemében is, csak országgyűlési intézkedés tárgyait képezhetnék, — hogy ily ügyekben a törvényhozási teendőket tárgyzó javaslatot, mi szükség lenne az önkormányzattal bíró Magyarország területéni kamaráknak, épen a bécsi kereskedelmi Miniszteriumhoz intézni? át nem látható.

Sőt tovább megy a pesti kamara, a mennyiben még a kamara évi költségvetésének jóváhagyását és számadásainak megvizsgálását is a cs. k. kereskedelmi miniszterium teendőinek tartja. Pedig hogy ez nem birodalmi közös ügy, úgy hiszszük a pestikamara is beismerheti.

Szóval a pesti kamara javaslatát oly szellem lengi át, mely a magyar kereskedelem és ipar szálait, merőben a cs. kereskedelmi miniszterium rendelkezése alá kívánná központosítani, mely mellett a magyar törvényhozásnak, országos kormányának, és helyhatóságoknak e téren befolyása a lehető legesekélyebb mérvre szállíthatnánk; pedig ha már a magyar alkotmányhoz kegyelettel nem ragaszkodnánk is, ily törekvés ellen, csupán a hazai kereskedelem és ipar érdekében is kötelességünk egész erélylyel küzdeni, mert hosszas tapasztalásból tudhatjuk, miszerint hazánk e tekintetben eleitől fogva gyarmati szerepre volt kárhoztatva, a mennyiben csak termelő, s nem iparral foglalkozásra hivatott országnak tekintetett, s tekintetik folyvást, és így a szomszéd tartományok törekvése szüntelen oda volt irányozva, hogy iparunk haladásának rendszeres hátráltatásával oda legyünk kényszerítve, miszerint nyers termékeinket nekik szolgáltatassuk, szükségletünket pedig a saját nyers termékeinkből általuk készített iparcikkikkel fedezzük: holott virágzó belipar mellett, a fogyasztási szükséglet sokkal jutányosabb lenne, s e mellett a bel-

földi munkások bére sem vonatván ki hazánkból, pénzforgalmunk is gyarapodnék.

Attól is sok függ, hogy a közlekedési vonalok mily irányban vezettetnek, vagy nem hanyagoltatnak-e el? Hogy több példát ne említsünk, a hazai vastermelés felvirágzásának legfőbb akadályát azon körülménynek tulajdoníthatjuk, hogy a vasutak a vastermelő vidékektől minél távolabb vezetettek, és így a drága fuvarbérrel terhelt hazaivasszállítmány, a hozzánk mindenütt vasuton szállított Steyerországi vasküldeménynyel, még saját hazánknak sem minden vidékén képes versenyezni.

Nem lehet tehát egy magyarországi kereskedő vagy iparos előtt sem közönyös, hogy ily, különösen az ő anyagi létezésökkel szorosan összefüggő ügyek a magyarországyűlésen, részökre előnyösen, vagy pedig egy a hazán kívül eső tényező által, legtöbb esetben a velők versenyző felek érdekének előtérbe tolásával intéztessenek-e el?

Pestnek pedig, mint az ország fővárosának, mely különben is kedvező természeti fekvésénél fogva hivatva van idővel a keleti kereskedés központjává emelkedni: jól fölfogott érdekében áll a magyar alkotmányban gyökerező előnyök biztosításáért kétszeres erélylyel küzdeni.

A jegyzőkönyv többi részének közlését, tér szüke miatt jövő számunkra vagyunk kénytelenek halasztani.

Közelet.

A „Tárogató“ lapvezére Ábrai barátunk, f. hó 17-ken reggel szabadul börtönéből. — Tágas szobája szükség esetében, mind három debreczeni szerkesztőt egyszerre befogadhatja.

Zenedeegyletünk (jó szolgálatot tenne az aesthetikának, a ki e nehéz szó helyett szebbet találna,) alapszabályai, lényeges módosítások nélkül érkeztek le a m. Helytartóságtól. A közgyűlés hír szerint e hó folytán megtartatik.

Lapunk folyamában említettük, hogy az egylet szoros viszonyba kívánt lépni a főiskolával. Ez ügyben a h. h. egyházkerület, közelebb azt a végzést hozta, hogy az ajánlatot el nem fogadhatja, azonban az egylet ügyeit, saját körében előmozdítani igyekszik. Reméljük, hogy miután az egylet, épen a vallásos szertartások egyik leghathatós eszközt, az éneket műveli, az e. k. ígért pártfogása, a megtagadott egyesülés hátrányait pótolni elég lesz.

Elismeréssel írhatjuk, hogy özvegy Nánássy Gáborné asszonyság, a régi színházból kikerült, jó karban levő székeket, az alsó józsai népiskolának ajándékozta.

A magyar írók segélyegylete részére, helybeli polgár és tanácsnok Nánássy Lajos ur ivén, közelebb következő adakozások történtek:

Alapítványul: Debreczen városa 600, Csának József 400, Riekl J. Z. 200, a Dragóta család 400, és egyszer mindenkorra Csánády Sándor 20 forintot adott.

Sokat nevetnek városunkban azon eseten, hogy tegnapelőtt Cs. S. urhoz — mint mondják — egy levél érkezett a postáról, melyben neki meghagyatik, hogy 150 forintot vigyen ki a Dobozitemetőbe, s az ott várónak adja át, mert különben „igy meg ugy boszút állnak rajta.“ A dolog annyiban nevetséges, hogy az eféle iparlovagok rendesen felsülnek a fenyegetéssel; de annyiban igenis komoly, hogy eféle jó madarak, kiknek szándékuk csak rossz lehet, léteznek, s ha egyébben nem is, az ijesztgetésben gyakran czélt érnek. Nagyon kívánatos, hogy patkonecz uraimék feltaláltassanak és példásan megfenyítettessenek.

Tehát a tavalyi üstökös mégis csak háborut jelentett! Ime a „Debreczeni Közlöny“ és „D. N. V. Értesítő“, melyek eddig apró térfoglalásokban gyakorolták erejüket, egy idő óta nagy elkeseredéssel nyílt harcot folytatnak egymással. Legközelebbi csatájokat f. hó 3-kán vívták. Ugyanis a D. K. f. évi 18-dik számában, az „Értesítőt“ megtámadják, hogy a benne olvasható „Aranykönyv“-ét szóról szóra a pesti „Népbarát“-ból vette át. Erre az „Értesítő“ — kinek jó kémei lehetnek, mert a szombaton megjelent cikre szombaton már tudott felelni, — azt feleli, hogy ő az „Aranykönyv“-et nem a „Népbarát“-ból, hanem a német „Bazar“-ból vette, (azt nem mondja, hogy miért tett hát alá. B. K. nevet,) ellenben a D. K. a 17-számában megjelent „Földmives család“-ot, „szende hamissággal“ s az író nevét elhallgatván, a debreczeni „Népbarát“-ból ültette át. Az egészből az tűnik ki, hogy bármennyire haragudjanak egymásra derék collegáink, az átültetés tekintetében végre is „egyetértőleg járnak el.“

Hanem az egészben az a legszomorubb, hogy ez átültetés, irodalmunkban divatosá lett. Hogy többet ne említsünk: a „Szegei Híradó“ közelebbi számaiban megjelent „Becsületszó“, ha nem szóról szóra, de eszméről eszmére Deslysnek egy francia beszélyéből van átültetve, mely már magyarul is megjelent. Azt hisszük, hogy kritikai lapjainknak, az eféle irodalmi botrányokat is feladatuk volna figyelemmel kísérni.

Kabán a közelebbi birótétel csaknem véresen ment végbe. Ugyanis sárréti főszolgabíró G. M. megjelentekor, a nép tömegesen gyűlt a városházhoz, és követelte, hogy a közszeretben álló alkotmányos bíró

Kovács István, hivatalában tovább is meghagyassék. A zavargás az ott állomásozó katonaság kirukkolására nem, csak akkor csilapodott le, midőn K. I. határozottan kijelenté, hogy hivatalát folytatni nem fogja.

Gyors szemle.

— Kossuth Lajos leánya, Vilma, f. évi apr. 22. Genuában meghalt s ugyanott eltemettetett.

Élte legszebb virágában:
Tizenhatsz éves korában
Vitte el vőlegénye,
Mennyei lakhelyébe.

— Az Árpádoktól származó Crouy Henriette grófnő, f. hó 3-kán tartá esküvőjét Pesten, St. Marsan nevű olasz gróffal.

— A haditörvényszék folyvást grassál ujságirodalmunkban. Közelebb a „Nővilág“ „Magyarország“ „Ung. Nachr.“ és G. di Fiume“ voltak páczban. Mind a négynek vezetői elíteltettek. — Ravasz ez a tavasz.

— K. Szolnokmegye évi hivatalos költsége a Bachrendszer alatt 108000 frt. 1861-ben 17000 frt. volt, most pedig 27000 frt. — Tessék választani.

— A f. tiszavidéki gazd. egylet f. hó 26-kán gyűlést tartand Nyiregyházán.

Beküldetett. Előfizetési felhívás követk. ez. folyóiratra: „Ifjúsági iratok a magyarhoni izraeliták számára.“ Szerkeszti és kiadja Fischer Náthán, Győrött. Előf. ár 8 füzetre 4 frt.

Kivonatok

Debreczen város régi jegyzőkönyveiből.

(Folytatás. — Lásd: „Hortobágy“, mult félévi folyam.)

1597. Főbíró Nagy Gál István — jegyző Thibay András.

1598. Főbíró Duskás István.

1599. Főbíró Nagy Gál István.

Martius 22. 1599. Judith nevű lopó asszonyra, mivel ő maga sem tagadja, hogy ő nyilvánvaló özvegy nem volna, Gál Dekán, és Fodor Benedek a kiknek marhájokat ellopta, harmad magokkal esküdjének reá, és akasztassék fel.

15-a May 1599. Unanimi veto determinatum est. Hogy noha a sok háborura és gonosz emberekre képpent a sokadalmat az Utzáról a Város Privilegiumai ellen a Piaczra rendelte és

hozta volt a Tanács, és azt a végezést István Király megis confirmáltatta és Privilegiumba tette; mindazáltal minthogy az Ur Isten még Országunkat megtsendesítheti, azt a Végezést alhatatosnak lenni nem engedjük, hanem a régi szabadság szerint az Uttzákra ki vesszük; minthogy pedig az István Király Privilegiumába, a kibe a sokadalom felől végezés vagyon — több hasznos dolgok is vagynak, kiket a Német Császárral meg kell confirmáltatni, ezt is nehezen szakaszthatni ki közzülle, hanemha confirmálja Ő Felsege is, de mindazonáltal mi contradikálunk, és minthogy a Város szabadsága áll, az Uttzán is a sokadalmakkal a régi szokás szerint élünk, és ki visszük az Uttzákra.

Ab anno 1600 — usque 1605 nints Protocolum.

A szerkesztőség izenete.

Nánásra: Magánlevelünkre választ kérünk.

A „Hortobágy“

szépirodalmi, művészeti, gazdasági, kereskedelmi, ipar, s általában társas életi hetilap. Megjelenik minden pénteken. Előfizetési ára máj.—dec. 8 óra 5 frt 50 kr, máj.—aug. 4 óra 1 frt 70 kr. A ki 8 óra előfizet, az műmellékletül

a debreczeni állandó színház

diszes rajzát nyeri, Skalmiczky rajza szerint. — Hirdetések jutányos díjért közöltnak. — A lap tiszta jövedelme kizárólag jótékony célra fordítatik. — Minden a lapot érdeklő közlemény a szerkesztőhöz (Széclutca 2465. sz.) intézendő.

Előfizetéseket folyvást elfogadunk, a helybeliekre nézve azon megjegyzéssel, hogy lapunk kibordója vagy bárkinél is aláírhatnak ugyan, de a pénzt csak oly egyének adják át, ki a Színügyegylet pecsétjével ellátott nyugtát mutat elő.

Piatziárak april. 29-kén.

Középár: 1 Pozsonyi mérő tiszta buza 3 f. 40 kr. — Kétszeres 2 f. 80 kr. — Róz 2 f. 40 kr. — Árpa 1 f. 75 kr. — Zab 1 f. 43 kr. — Tengeri 3 f. — kr. — Köles 3 f. — kr. — Kása 5 f. 20 kr. — Egy mázsa szalonna 30—32 frt. — kr. — Egy font marhalus 20 kr.

HIRDETÉSEK.

Eladó szőlő.

A sexta-kert elején a főuton, 10 kapa jó állapotban levő szőlő, szép fekvésű és jó állapotban levő pajtával együtt, akár egy tagban, akár különszakítva, nevezetesen a pajtás rész 6 kapa

szőlővel, a pajtátlan rész pedig — mely sok gyümölcsfával is ellátva van, — 4 kapa szőlővel és a főutra néző pajtahelylyel együtt eladó. Értekezhetni iránta tulajdonos özvegy Varga Gábor-nőnél csapó-utszán 390-dik sz. alatt, és ügyvéd Oláh Károlylyal hatvan-utsza 1572. sz. a. 3—3—2.

55^{dik} ÁRJEGYZÉK

az „István“ gőzhengermalom gyártmányairól.

(Debreczenben költségmentesen, készpénzfizetés mellett, osztak értékben, kötelezettség nélkül.)

A. asztali dara nagy szemű	15 frt. 60 kr	Rózsliszt 2-dik rendű	5 frt. 20 kr.
B. ugyanaz apró	15 „ 60 „	00. árpakása	16 „ „
C. dara középszerű	13 „ 60 „	01. árpakása	15 „ „
0. királyliszt	14 „ 60 „	1. árpakása	14 „ „
1. lángliszt	13 „ 40 „	2. árpakása	13 „ „
2. montliszt	12 „ 40 „	3. árpakása	11 „ „
3. zsemlyeliszt	10 „ 50 „	4. árpakása	10 „ „
4. fehérkenyérliszt 1-ső rendű	8 „ „	Árpaliszt	2 „ 80 „
5. ugyanaz 2-dik	6 „ 40 „	Lábliszt	2 „ 80 „
6. barnakenyérliszt	5 „ 20 „	Korpa	1 „ 60 „
Kétszerliszt	6 „ 40 „	Buzaalj	3 „ „
Rózsliszt 1-ső rendű	7 „ 60 „		

Minden zsákért 1 frt. 5 kr. lefizetendő. E betétet azonban a vevő visszakapja, ha a zsákot, az elvitel napjától számított legfeljebb 3 hó alatt, hiba nélkül, bérmentesen visszazárja.

Debreczen 1862. April 15.

1—35—2.

Kiadó: a debreczeni Színügyegylet.

Szerkesztő: Illésy György.